№ 41 15 აპრილი, პარასკევი 1866—1877 15 აპრილი, პარასკევი № 41

დროება

ГАЗЕТА „ДРОЭБА“

ГАЗЕТА „ДРОЭБА“ ПЕЧАТАЕТСЯ ГРУЗИНСКОЙ ГРАЖДАНСКОЙ ТИПОГРАФІЕЙ

მენს, რომ მისცეს რუსეთს ბოსფორის დაპატრონების ნება.

ავსტრია

ნემეცურს „ნაციონალურ ბაზეთში“ 30 მარტიდამ იწერებიან: ბერლოგ ალბრეხტის და ანდრაშის შუა ამას წინეთ დიდი ხნის მოლაპარაკების შედეგად გამოჰყავთ ის დასკვნა, რომ ავსტრია ამ ომში რუსეთის მხარეს დაიჭერსო. „რა ინტერესი უნდა მიუძღოდეს ამ ომში ან საზოგადოთ აღმოსავლეთის საქმეების გარდაწყვეტის დროს ავსტრიის იმპერიასო, ჰკითხულობს ზემო-მოყვანილი გაზეთი?“ ის ინტერესი, რომ, თავდაპირველად, მას არ ექნება აღმოსავლეთისკენ გზა დახშული. ამისათვის, თუ კი რუსეთსა და ოსმალეთს შუა ომის შედეგათ ამ უკანასკნელი სახელმწიფოს მოსპობა იქნა, რაც ძრიელ ადვილი მოსალოდნელია (?), მაშინ ავსტრია, რუსეთთან ერთად, ევროპის უმთავრესს სახელმწიფოებს წარუდგენს თავის მოთხოვნილებას და ყოველ საშუალებას იხმარს, რომ დაკმაყოფილოს ის; ავსტრია, როგორც ყოველთვინ, არ მოითხოვს აღუსრულებელ სურვილს, მაგალითად, რომ ოსმალოს სახელმწიფოს განაწილებაში მას ლომის ულუფა შეხვდეს, მაგრამ, მაგიერად, არც იმას მოითმენს, რომ მას ამ ომის შემდეგ ერთის იოტისოდენათ მოესპოს ის ინტერესები, რომელნიც მას აღმოსავლეთის საქმეების გათავებაში აქვს.

— მეორე ნემეცური გაზეთი, რომელიც დღეს უფრო ოსმალეთის ინტერესების დამცველად ითვლება, ამ საგნის შესახებ ამბობს: „ავსტრია, თუ კი ოსმალეთსა და რუსეთს შუა იმათ ატყდა, მაშინვე ბოსნიასა და ბერლოგოვინაში ჩააყენებს თავის ჯარებს, იმავე განზრახვით, რა განზრახვითაც ინგლისი დღეს თავის ფლოტს ბეზიყის ბუხტაში გზავნის“.

ავსტრია ბრომ ხელ-გულ დაკრებილი არ შეჰყურეს რუსეთსა და ოსმალეთს შუა ომის ტეხას ამას ის გარემოება ვეჩვენებს, რომ ავსტრო-ვენგრიის სამხედრო მინისტერს ბრძანება გაუცია, რომ, როგორც ავსტრო-ვენგრიის რკინის გზებმა, ისე დუნაის პარახოდების და „ავსტრიის ლლოიდის“ საზოგადოებებმა აფიცრები და ექიმები რომელიც ჯერ იდევ არ არიან მომქმედ არმიაში გარიცხულნი, ნაკლებ ფასათ გარდიყვანონ დანიშნული ადგილებზედო.

საქართველო

ომის გამოცხადება

ბელიევს! როგორც იყო ველირსეთ! დიდხანს კი მოველოდით, დიდხანს კი გვიცემდა გული, რომ გადაწყვეტილი შეგვეტყო: ომი იქნებოდა, თუ მშვიდობიანობა?

ბოლოს გადაწყდა: ომია.

ამ თვის 12-ს ხელმწიფე იმპერატორმა მოაწერა კიშინევში ხელი უმაღლესს მანიფესტს და ამდენი ხნის საომრად დამზადებულს და სამის მხრით ოსმალეთის პირ-და-პირ დაყენებულ ჯარებს ბრძანება მოუვიდა, რომ მტრის სამზღვარზე გადავიდნენ.

მაშ ეგრე,—ომი დაიწყო, თუმცა მთელი ევროპა და ორივე მოწინააღმდეგე მხარე ყოველ ღონის-ძიებას ხმარობდნენ, რომ ის არ დაწყებულიყო, რომ მშვიდობიანობა არ დარღვეულიყო; ამათ მეცადინეობამ მუქთად ჩაიარა, და ახლა, როცა ჩვენ ამ სტრიქონებსა ვსწერთ, ვინიცის იქნება რუსეთისა და ოსმალეთის ჯარს შუა გაცხარებული შეტაკებაა, იქნება სისხლიც იღვრება.

ძნელი რამ არის ომი. ძნელია განსაკუთრებით იმ ქვეყნისათვის, სადაც ბრძოლა ტყდება, რომელიც ბრძოლის ველად ხდება.

ჯერ თავის საკუთარი ჯარის ჩაყენებაც დაეტყობა იმას. მაგრამ უბედურება მაშინ არის, თუ, ვსთქვათ, საკუთარმა ჯარმა რომლისამე სამხედრო სტრატეგიულის განზრახვით ამ ადგილებს თავი დაანება და მტერს დაუთმო. უძლურ მოხუცებულებსა, დედაკაცებს და ყმაწვილებს კარგი დღე არ მოელისთ. მცხოვრებლებს მოელის თავიანთ სახლ-კარის განადგურება და გადაწვა, ნამუშევრის გაოხრება, ბირუტყვის დაღუპვა, ტყის ამოკაფვა და სხვ. და სხვ.

ველა ეს ნათლად წარმოგვიდგა ჩვენ თვალ წინ, როცა 12 აპრილს, სიონის სობოროში ვნახეთ რამდენიმე მოხუცებული მამა-და-დედაკაცები, რომელნიც ცხარის ცრემლით სტიროდნენ, როცა იმათ ომის გამოცხადება და დაწყება შეიტყვეს.

მაგრამ ახლა ამაზე ლაპარაკის დრო არ არის; ახლა ჩვენ ჩვენს მოვალეობაზე და იმ როლზე უნდა ვილაპარაკოთ, რომელიც გვეძლევა ამ ომის ატეხის გამოისობით.

ეს როლი, ეს მოვალეობა ჩვენის ხალხისა ერთობ მძიმეა, ერთობ ჩასაფიქრებელია.

ხუთი ათას კაცამდინ არიან მარტო მილიციონერები ჩვენის მხრით გამოყვანილნი ბრძოლის ველზე; ისინი, რაღა თქმა უნდა, იომებენ. დაწარჩენი ხალხი კი, იმ სამხედრო კანონების ძალით, რომლის რამდენიმე მუხლი ამას წინათ უფ. ნ. ნეკოლაძის ჩინებულს სტატიებში (ოსმეთი იქნა...“) იყო მოყვანილი, ბრძოლაში ვერ გაერევა. დუიარაღებელს ხალხს უფლება არა აქვს ხელი გაანძრიოს მტრის წინააღმდეგ. ის რჩება შორიდამ ან ახლოდამ მაყურებელად მოწინააღმდეგეთ ბრძოლისა და სისხლის ღვრისა.

ჩვენი ხალხიც ამ საფუძველზე უნდა დადგეს, ამ კანონს უნდა დაემორჩილოს. ამის გადაცდენა ხეირ არ დაგვაყრის; ჩვენი სამხედრო მდგომარეობა ამას მოითხოვს, ამას მოითხოვს აგრეთვე ჩვეხის მხრით კეთილ-გონიერული პოლიტიკური მოსაზრება. რასაც გვთხოვენ, ის მივცეთ; მომეტებული ერთგულება ხშირად მომეტებულ მტრობაზედ უარესია. წინ-დაუხედავათ წაჩრა იქ, საცა ჩვენ საჭირო არა ვართ, იქ, საცა არა გვთხოვენ, მოუფიქრებელად თავის აღერა და კუდაბზიკურად გალაშქრება, ამისთანა მძიმე საქმეში რაც ვნებას არ მოგვიტანს, ხეირ არ დაგვაყრის.

ერთის სიტყვით, აქ ჩვენ ისევ უნდა ვსთქვათ, რაც ამ წლისავე „დროების“ მეორე ნომრის მოწინავე სტატიაში ვსთქვით: „ჩვენი მხნეობით გამოჩენილი თავად-აზნაურობა და საზოგადოთ ხალხი ახლა მარტო თავის მხნეობით არ გამოიჩენს თავს....“

ს. მ.

დღიური

*** ძალაქს გარეშე ადგილებიდამ ჩვენ ჯერ არაფერი ამბავი არ მიგვიღია—თუ რა შთაბეჭდილება მოახდინა ჩვენს პროვინციაში ომის გამოცხადებამ.

ძალაქში კი დამკვირვებელი თვალი ვერავითარ განსაკუთრებულ შთაბეჭდილების მოხდენას ვერ შეამჩნევს. დღეს, ხუთშაბათს, როცა ჩვენ ამ სტრიქონებსა ვსწერთ, მესამე დღეა, რაც ომი გამოცხადდა და ჩვენს ქალაქში ჯერ-ჯერობით არა შეცვლილა რა, ყველაფერი თავის რიგზე და წესზე მიდის, ყველას თავის ჩვეულებრივი სახე და შეხედულობა აქვს; ითქო ყველა მოელოდა, თითქო ყველა დარწმუნებული იყო, რომ ომი უეჭველად უნდა გამოცხადებულიყო; ამიტომაც არა გაუკვირდათ-რა და მომეტებულ ნაწილს არც კი ეტყობა სახეზე მაინცა-და-მაინც შესამჩნევი გამომეტყველება, რომელიც გამოხატავდეს, რომ ეს ომის გამოცხადება რომლისამე მხრით იმათაც ეხება.

ხორაგეულის ფასზედაც ჩვენს ქალაქში ომის გამოცხადებამ მაინცა-და-მაინც საგრძნობელი გავლენა არ იქონია; ყველაზე უფრო ხორცის, ფქვილისა და შაქრის გაძვირებას მოელოდნენ ომის დაწყებისა-თანავე, მაგრამ ეს სამი საგანი ჯერ-ჯერობით მაგდენათ არ გაძვირებულა: როგორც დღეანდელ ჩვენი გაზეთის უკანასკნელ გვერდზე ნახავთ, ხორცი ლიტრა ღირს 90 კაპეიკად, შაქარი ფუთი 8 მან. 50 კაპ. და ფქვილი ფუთი 1 მან. და 60 კაპ. ჯერ ასეა და მერე ვნახოთ—რა იქნება.

*** ამ ოთხშაბათს ქალაქში გავრცელდა ხმა, ვითომც რიონის ატრიადში ჩარიცხულს ბურიის მილიციონერებს, ოსმალეთის სამზღვარზე გადასულებს, შეხვედროდეს ოსმალოს ჯარი, შეტაკება მოსელოდესთ, გეემარჯვოსთ და 80 ტყვე დაეჭიროთ და 4 ზარბაზანიც წაერთმიოსთ მტრისათვის; იმასაც კი ამბობდნენ, რომ ამ შეტაკების დროს, ვითომც ჩვენის მხრით მხოლოთ ერთი მილიციონერი არის დაჭრილიო.

ამ გვარი ხმები, უეჭველია, ბევრი გავრცელდება ახლა ჩვენს ხალხში; მაგრამ არ უნდა დავუჯეროთ, სანამ გაზეთებში დაბეჭდილს და გამოცხადებულს არ ვნახავთ.

ვინატროთ კია, რომ ყოველივე შემთხვევა, ყოველივე გარემოება და მოვლენა ომისა რამდენილად და მწრაფლად მოგვსელოდეს აქაურ სამხედრო მთავრობისაგან, რადგან ამ გვარი ამბების დაბეჭდვა ამ უწყების ნება-ყოფლობაზედ იქნება დამოკიდებული.

*** ბუშინწინ, 13 აპრილს, ჩვენს ქალაქში ჩამოიარეს ზაქათალიდამ მომავალმა ლეკების მილიციონერებმა; სულ, როგორც ამბობენ, 1,500 ცხენოსანი კაცი იყო. იმ დღეს ვერის ბანაკზე დაისვენეს; მოკლე ხანში ისინი ბურიისაკენ გაემგზავრებიან.

*** ჩვენს სახელოსნო უპრავაში ისევ ძველებურის ჩვეულებრივის უწესოებითა და უთავბოლოებით მიდის საქმე. ქენჭის-ყრა და უსტაბაშების ამორჩევა ჯერაც არ გათავებულა. ჩვენ გვითხრეს, სხვათა შორის, რომ გასულ ოთხშაბათს 13 აპრილს მხატვრებისა და სახლების დამხურავების უსტაბაშის ამორჩევა იყო და როდესაც ამოსარჩევი პირების სახელები პატარა ქალალდზე დაწერეს და კენჭის ყუთებზე მიაკრეს, ადრინდელმა და ჯერ კიდევ გადაუყენებელმა მთავარ უსტაბაშმა ჩამოიარა თურმე ყუთები და ნახა რა ყველასი სახელები, მიმართა თურმე ამორჩეველთ და უთხრა, რომ მხატვრების უსტაბაშათ ერთი ნემეცი უნდა იყოს ამორჩეული. ერთმა ამორჩეველთაგანმა ამაზე სრულის სიმართლით უპასუხა თურმე, რომ ვინც ჰსურთ ხელოსნებს, იმას ამორჩევენო, კანონი არ თხოულობსო, რომ მაინც-და-მაინც ნემეცი ამოვირჩიოთ, თუნდა მეკენჭეებში სამის მეტიც არ ერიოს ნემეცი. ამორჩევა ხელოსნებს ურვილზედ არის დამოკიდებულიო. უფ. ბალოგი ამ შენიშნვას, როგორც ეტყობა, ძალიან გაუჯავრებია და ხელოსნისათვის გაბრაზებით უთქვამს, რომ ეს შენი საქმე არ არისო. „ამისთანა უკანონობას სჩადისო, გვწერს ჩვენ ამ ამბის შემტყობი, და როცა მცოდნე ვინმე ამოჩნდება და შენიშნავს რასმე, მიაძახებს: „შენი საქმე არ არისო“. ჩვენი საქმეა, მა ვისია, ერთი გვითხარით?!..“

*** ძიზიყიდამ საჩივარი და უკმაყოფილება მოგვდის იქაურ სოფლის მკოლების ზოგიერთ მასწავლებლებზედ. ორს იმათგანზე, რომელნიც ერთს მკოლაში არიან, სხვათა შორის, გვწერენ, რომ ამათ უფრო ნადირობაზე და ლხინებზე აქვთ თვალ-ყური დაჭერილი, ვინემ სწავლაზედაო. ვინც შაგირდი ამათ მუდამ ძღვენს არ მიუტანს, მკოლიდამ გამოაგდებენო; კვირაში ხშირად ორი, სამი დღის განმავლობაში მკოლა სრულიად დაკეტილი არისო, რადგან მასწავლებლები ან სანადიროთ მიდიან, ან სადმე დაპატიჟებული არიანო, და როცა გახსნილია მკოლა, მაშინაც სწავლა მხოლოთ დილის 10 საათამდინ აქვთო და არა შუადღემდინ, როგორც რიგიაო.

„ჩვენ გვეგონაო, გვწერს კორრესპონდენტი, რომ აი გვეშველა, მღვდლებს ჩამოაცალეს მკოლები, ახლა ხეირიანი მასწავლებლები მოგვივა და რიგიანათ წაგაო ჩვენი შვილების სწავლის საქმე; ის კი არა, ახლა უარესადაც მიდის ასე, რომ ბევრნი ძველ დროების დაბრუნებას ნატრობენ.“

*** ჩვენ მივიღეთ შემდეგი ორი შენიშვნა ზემო-იმერეთიდამ:

„დღეს, 10 აპრილს, ერთი თერუოლელი მამა ახლისი მოიყვანეს ჩვენს უეზდის სასამართლოში ძლიერ გალახული; ერთს თავადიშვილს გაელახა სოფლის ყრილობაზე. ამ თავადიშვილს და ოთხ მის სოფლის მცხოვრებელს ამას წინათ ადგილის სარგებლობის თაობაზე ჩხუბი მოუვიდათ; ჩხუბში დაჭრა რამოდენიმე პირი, თვითონ თავადიშვილიც და ერთი კიდეც მოკვდა. ეს ამბავი ამასწინათ „დროებაშიც“ იყო დაბეჭდილი. თა ადიშვილი დაემუქრა ამ ოთხს ძმა ხიდაბერლიშვილებს იმერეთიდამ გადასახლებას.

„ორჯერ მამასახლისს შეაკრებინა ყრილობა და მისცა წინადადება, რომ განჩინება შეედგინა საზოგადოებისაგან იმ პირების გადასახლებაზე, რომელთაც მისი შეხება გაბედეს და გადასახლების მიზეზათ გამოეყვანათ მათი ცუდი ყოფაქცევა და ქურდობა. ამ კაცების ქურდობა და ცუდი ყოფაქცევა არცერთ კაცს არ გაუგონია მაგრამ, უნდა ვსთქვათ მართალი, ერთი დიდი ნაკლულევანება კი სჭირსთ: თუ შამოკარით, მაშინვე ხელს შემოგბრუნებენ და, სახარების სიტყვისამებრ ერთ ყბაში რომ შემოჰკრა, მეორე ყბას არ მოგიშვერენ! მორიდება არ იცვიან, თუნდაც დიდი გამოჩენილი თავადი იყო!. ამას წინეთ ერთმა გამოჩენილმა მსუქან ეპოლეტებიანმა პირმა რაღაცა შეურაცხყოფა მიაყენა თურმე ამ ხიდაბერლიშვილებს და ესენი იქამდისინ კადნიერი შეიქმნენ რომ მის თავის თმას ხელი ახლეს და გაშინჯეს—ჭუსტათ არის დანერგული თავის კანზე თმა თუ მაგრათ!...

ამან გაიარა ჩუმად. ბევრი ეცადნენ ამ პირებმა ამისთანა თავხედი პირების გადასახლებაზე, მაგრამ ვერა მოახერხეს რა. ახლა, როგორც ამბობენ, ეს თავადიშვილი მოთმინებისა-

გან გამოსული მივარდა მამასახლისს ყურადღებაზე, რომელმანც მის ბრძანებაზე არ გაიარა, და ძლიერ სცემა. ხალხი კი პირდაღებული მიჩერებოდა თურმე ამ შემთხვევას.“

„მეორე შემთხვევაც იყო მამასახლისის ყბების შემომტვრევისა ამ ცოტა ხანში. ერთი დიდი საჩხერელი წერეთელი მიბრძანდებოდა თურმე თავის სახლისკენ. ერთ სოფელში უბრძანა მამასახლისს ცხენების მოყვანა სოფლელებიდამ, რადგან ცხენი არ ჰყავდა. მამასახლისმა ცხენების მოყვანაზე უარი უთხრა, რადგან სახელმწიფო საქმისა გამო არ ჰქონდა მ ელელობა და ამისგამო ეს მამასახლისი შებერტყა კარგა ლაზათიანად; თვითონ კი სოფლისაგან გამოყვანილს ცხენებზე, რომელიც სოფლის კანცელარიასთან იყო, შებრძანდა და წაბრძანდა სადაც ნებავდა.

„ორსავე ამ შემთხვევაებზე გამოძიება არის დანიშნული და ვნახოთ რით გათავდება. აქნობამდისინ ცოტა პატივი მაინც ჰქონდათ მამასახლისებს და ეხლა ვიცა რად ჩაგდებს მათ, თუ მათი გამლახველები დაუსჯელათ დარჩნენ!“

„დროების“ კორრესპონდენცია

შორაპნის უეზდი, 10 აპრილს. ამას წინეთ ვსთქვით რამდენიმე სიტყვა იმაზე—თუ რა სამწუხარო სურათს წარმოგვიდგენს ჩვენი ახალ სასამართლოები. დღეს გვინდა მოველაპარაკოთ მკითხველს იმაზე—თუ როგორ მიდის ჩვენში ხალხის განათლების საქმე.

1872 წლამდე ჩვენში რიცხვით თითქმის უმეტესი იყო სამრევლო შკოლები ვინემ დღეს. ამ ხანებში დაინიშნა აქ სახალხო შკოლების ინსპეკტორი. თავ-და-პირველათვე შკოლების რიცხვმა თითქმის იკლო. ბოლოს მრავალს ადგილას, ზოგან ძალით და ზოგან ნებით, შეადგენინეს სოფლის საზოგადოებათ განჩინებანი, რომ ისინი ააშენებენ სახლებს სასწავლებლისათვის და ოც-და-ხუთ თუმნამდის მასწავლებლებს ჯამაგირს მისცემენ, ამასთან ოთახს და შეშას, და ზოგან სამთლის და მოსამსახურის მიცემაც გადაწყვიტეს.

დატრიალდა საზოგადოება შკოლების ასაშენებლად. შორაპნის უეზდში ოც-და-რვა საზოგადოება ირიცხება. ორმეტ თუ თოთხმეტ საზოგაოებაში გააკეთეს შკოლებისათვის სახლები. შკოლების შენობაები ძლიერ ძვირათ დაუჯდა საზოგადოებას: სხვა მუშაობას და ხარჯს გარდა, თითქმის ორასი თუმანი დაეხარჯა თითოეულ საზოგადოებას თითო შკოლის აშენებაში.

საზოგადოება ასე გულმხურვალეთ ადგებოდა ამ საქმეს, რომ მეტი არ შეიძლებოდა. ჯერ შკოლების სახლები არ იყო გამართული, მაგრამ მასწავლებლები ჯამაგირსაც იღებდნენ, თუმცა სწავლა არ იყო დაწყებული. ერთი წლის განმავალობაში თითქმის დამზადდა შკოლებისთვის შენობაები და გაიხსნა კიდეც შკოლები. ერთი შკოლა არ მოინახებოდა ისეთი, რომელშიაც ორი კვირის განმამავლობაში სამოცი და ოთხმოცი შაგირდი არ შეგროვებილიყოს. პირველ შემთხვევაში ამ შკოლებში ტევა აღარ იყო. ბლეხები დიდის სიამოვნებით ელეოდნენ ორ-ორ შვილს და აგზავნიდენ შკოლებში. ერთი თვალის გადაკვრით ჩვენი ხალხის მდგომარეობაზე ყოველი კაცი აღტაცებაში მოვიდოდა. ერთ უეზდში ორგან არის მომრიგებელი სასამართლო. სოფლებში სოფლის სასამართლოები. ამ სასამართლოებთან ახლო-ახლოს შკოლებია გახსნილი. თითეულ შკოლაში 60—80 შაგირდების რიცხვია. სხვა რაღა იყო საჭირო!

ორა წლის განმამავლობაში შეიტყო ხალხმა კარგად ნაყოფი ხალხი სასამართლოებისა...

უყურა მოთმინებით შკოლების საქმესაც თითქმის აგერ ექვსი წელიწადია. თავის მხრით არა დაუბოგავარა შკოლების საკეთილდღეოთ. მაგრამ ამ შკოლების ნაყოფი არსად სჩანს. ხალხს გაუგრილდა გული შკოლებზე; და ზოგიერთ ადგილას მოთმინებიდამ გამოსულმა საზოგადოებამ შეადგინა განჩინება, რომ მათ არ ჰსურთ შკოლა და არც ფულს შეკრეფენ მასწავლებლებისათვის.

ათიოდე ადგილას დღეს კიდევ არსებობენ შკოლები; მაგრამ იმდენი შაგირდების რიცხვი მათში არ მოინახება, რაც წინეთ იყო ხოლმე. ხალხში შკოლებზე იმ ხალისიან ლაპარაკს ვეღარ მოისმენ გლეხებისაგან, რაც წინეთ გესმოდა. რომ ძალას არ ატანდნენ შკოლების შენახვაზე გლეხებს, ვინ იცის, იქნება ორ-სამ ადგილას აღარ დარჩეს შკოლა. ხშირად გაიგონებ შემდეგ სიტყვებს: „არ გვინდა შკოლები; ტყუილათ გვეღუპება ფულები; არავითარი სარგებლობა არ გამოდის ამ ჩვენი შკოლებიდამ, მხოლოდ მასწავლებელი იკვებება და სხვა არაფერი და სხვ!“

მაგრამ მამასახლისებს თავის უფროსების შიშით ვერ გაუბედნია განჩინების შედგენა ამ საქმეზე. ზოგან იქამდისინ მიაწია საქმემ, რომ მასწავლებელს შეუთვალეს—მოგვშორდი, თორემ ცუდ საქმეს გიზამთო!

მასწავლებლები ზოგიერთები ისეთებია, რომ სხვა ხელობაში და სამსახურში წელიწადში ორ თუმანს ვერ იშოვიან. ინი არიან გამაგრებულნი თავის შკოლებში. ჯამაგირს ფულს მამასახლისები ძალით ჰკრეფენ საზოგადოებაში და აძლევენ იმათა. ინიც თავის მხრით მამასახლისებს არ ტოვებენ უსასყიდლოდ.

ზოგან საზოგადოება შაგირდებს აღარ გზავნის შკოლაში. იქ სადაც 60 და 80 შაგირდის რიცხვი იყო, დღეს ნახავ 10 და 15-ს, ხანდისხან დღეში ოთხი შაგირდის მეტი არ მოდის სასწავლებელში. მასწავლებელს არ უნდა, რომ შკოლა გაუქმდეს და ყოველ ლონის-ძიებას ხმარობს, რომ ჯამაგირი არ მოესპოს.

ამას წინეთ დირექტორის თანაშე წემ—უ. ჭორქაშვილმა ჩამოიარა ყველა შკოლები. მის მოსვლის დროს შაგირდები სხვა და სხვა დაპირებით მიიტყუეს და მას ეგონა, თუ მართლა ყოველთვის ასე დადიან შაგირდებიო! რაღა ბევრი გელაპარაკოთ, ამ უკანასკნელ დროს ძლიერ საძაგელი აზრი შეადგინა ჩვენმა ხალხმა შკოლებზე.

მიზეზი ამ სამწუხარო მოვლენისა გახლავსთ ის, რომ სწავლა არ მიდის ამ შკოლებში ისე, როგორც რიგია. როგორც კი დაისწავლის ბავშვი ქართულ ასოებს, მაშინვე რუსულად დაუწყებინებენ სწავლას. ერთი სიტყვა რუსული ანის არ ესმის ბავშვს. მისი გონება არ მუშაობს. მას არა ესმის-რა ისეთი, რომ ან გააცინოს, ან გააკვირვოს, ან დააფიქროს. ის მეხანიკურად დაიძახებს ერთ სიტყვას ანუ დიდის გაჭირვებით დაისწავლის ნახევარ გვერდს რუსულის წიგნისას. მეორე გაკვეთილის დასწავლაზე პირველი გაკვეთილი სულ ავიწყდება. ორ კვირას იქით ჭამიერით შეეზარდება მას სასწავლებელი. ამის შემდეგ დადის შკოლაში, მაგრამ ტყუილათ. მშობელი უყურებს სამ-ოთხ წლამდე და ბოლოს, დარწმუნებულს შკოლის უსარგებლობაში, შვილი გამოჰყავს გარეთ და ძლიერ ნანობს, რომ „ბავშვი ტყუილათ გააცდინა“ ოთხი წელიწადი. სამ-ოთხ წელიწადში რაც უსწავლია ბავშვს, სულ ავიწყდება და რჩება გონებით გაფუჭებული.

არიან ჩვენში ზოგიერთი მასწავლებლები, რომელნიც ძლიერ აკვირდებიან სწავლის საქმეს. ერთმა მათგანმა მითხრა, რომ

„ორმეტ წლამდე ვინც შემოდის ჩვენ სასწავლებელში, გონებით ფუჭდებიან; რვა წლის და ათი წლის ბავშვები ერთ წელს იქით სულ სხვა სურათს წარმოგიდგენს. პირველათ მოდის ბავშვი ცოცხალი, მხიარული და ტან-მრთელი. ერთ წელს იქით, ამ ბავშვს ვეღარც კი იცნობ. ის როგორღაც გაშტერებულია და დაფიქრებული. ეს ემართება პატარა ბავშვებსა, მაგრამ დიდებში არ შემინიშნავს. ჩვენ ვხედავთ, რომ ასე ადრე და თავდაპირველათ რუსული ენის სწა ლის დაწყება ძლიერ ვნებას აძლევს სწავლის საქმეს, მაგრამ რას ვიზამთ, მთავრობის ბრძანებას ვერ გადავსცდებით!“

საზოგადოებისაგან შკოლების შეძულების მიზეზი თვითონ მასწავლებლებიც არიან; მაგრამ ყველანი კი არა. ან კი რა უნდა სთქვას მასწავლებელზე კაცმა? თუ ეხლანდელი სახალხო შკოლის სწავლების პროგრამმა არ მოისპო და არ შემუშავდა კარგად, არც ერთს მასწავლებელს არ შეუძლიან სარგებლობის მოტანა.

როდესაც ხედავ, რომ ათი-ათასობით იხარჯება საწყალი გლეხების ფულები შკოლის საქმეზე და მისგან, სარგებლობის ნაცვლად, რწმუნდები, რომ ამ შკოლებში ბავშვები გონებით მახინჯდებიან, გულზე სკდები. ბანა ასე უკუღმა მიდის სწავლა სხვაგანაც? როდის იქმნება ის დრო, როდესაც ჩვენ ხალხს ეს გონებით ტანჯვა ასცილდება და გონიერი პედაგოგები გვეღირსება?

X

რაჭიდამ, აპრილის 2-ს. 19 რიცხვს განვლილს მარტს სოფ. ზნაკვას მცხოვრებმა, მოხუცმა გლეხმა ბაკურაძემ მოჰკლა მკვიდრი ძმა თვისი და დასჭრა მძიმეთ ცოლი ამ უკანასკნელისა.

ამ მკვლელობას, რომლისაც მსგავსი იშვიათია აქ—ნამეტურ გლეხკაცობაში — რაღაც გულგრილად უყურებს მდაბალი ხალხი. ამბობენ, რომ ვისაც ისრეთი გაჭირვება არ მისდგომია, როგორშიაც იყო შთავარდნილი „მკვლელიო“; ვინც არ იცის მიზეზი მისა, თუ რამ გამოიყვანა ის მოთმინებისაგან, შესცდება რომ ისრეთის შეზიზღებით შეხედოს ამ ძმის მკვლელს, როგორც საზოგადოდ კაცის მკვლელს ეხედავთო.

ბევრჯერ გვითქვამს, რაჭაში მდაბალი ხალხი ძალიან მოთმენია, მყუდროების მოყვარეა; განეკრძალება ყოველგვარს შფოთს და ამიტომაც აქ სძაგსთ ჩხუბის და დავიდარაბის გამყოლი. კაცის მკვლელი აქ გველზე უფრო ეზიზღებათ; მაგრამ ზემოხსენებული ბაკურაძის მოქმედებაში ისრეთს მიზეზს არ ხედავენ, რომლისგამო შესაძლო იყოს ჩარიცხვა მისი საზიზღარი კაცის მკვლელთ რიცხვში.

აი რა არის მიზეზი მისა, რომ ხალხი ესრედ გულგრილად ეხება ამ შემთხვევას: 1859 წელში იმერეთის სასულიერო მთავრობის შუამდგომლობით დანიშნული იყო კომმისია მოსაყვანად ცნობაში საეკლესიო ყმათა და მამულთა. ამ კომმისიას შეუდგენია აღწერილობა, რომელშიაც ჩაუწერიათ რაოდენიმე აქ მცხოვრებთ სამამა-პაპა საცხოვრებელი „საიჯარო მამულებად“. ამასობაში გამოცემულა უმაღლესი მთავრობის განკარგულება შესახებ გარდაცემისა საეკლესიო ყმათა და მამულთა სახაზინო უწყებაში. ამ ბრძანების აღსრულებაში მოყვანის დროს, არც ეკლესიის მთავრობას და არც სახაზინო მამულების სამმართველოს არ მოსვლია ჰაზრში, რომ ზემოხსენებულს აღწერილობაებში შესაძლო ყოფილიყოს რომელიმე შეცდომა; სრულიათაც არ უფიქრნიათ, რომ მამულების ერთისგან მეორესადმი გარდაცემის და მიღების დროს, საჭირო იყო ადგილობრივი გამოკვლევა: რომელი მამული არის „საჭირო“ და რომელი მათგანი შეიძლება გაიცეს კელავ იჯარით, შეუწუხებლად გლეხებისა. მრთლად ის მამულები, რომელიც აღწერილობაში შეცთომით იყო ნაჩვენები „საიჯაროდ“ და რომელზედაც აქვსთ გამართული ოჯახობა რაოდენსამე მოსახლე გლეხებს სხვა და სხვა სოფლებისა, „თავისუფალ საიჯარო მიწებათ“ მიუღია სახელმწიფო ქონებათ სამმართველოს. შემდგომ გამოუცხადებიათ, რომ ეს მამულები საზოგადო ეაჭრობით უნდა გაიცენ იჯარითო.

ამ ამბავის გაგონებით გაოცებულთ საბრალო გლეხებს, ნაცვლად მისა, რომ დაემტკიცებინათ, რომ შეცთომით არის მათი მამა-პაპეული მამულები საიჯაროთ ნაჩვენები, დათანხმებულან პირობის წერილის დადებაზე, რომლის ძალითაც, თვითეული მათგანი ორ ზომას გარდასახადს აძლევდა პირველი წლების განმავალობაში და შემდგომშიაც თუ რაიმეს მიუმატებდნენ, იკისრებდა.

მაგრამ, მაგარი ის არის, რომ სახელმწიფო ქონებათ სამმართველომ ვაჭრობა დანიშნა შესახებ იმ მამულების იჯარით გაცემისა. ვაჭრობის დროს აღმოჩნდა, რომ ამ მამულებს სხვა არავინ არ აიღებს იჯარით, თუ არ გარდასახლდნენ იგინი, ვის ხელშიაც იყო მამინ ეს მამულები. ამის გამო გამოვიდა ბრძანება ყველას გარდასახლებაზე!

ამას მიემატა კიდევ მეორე შესანიშნავი გარემოება: აღმოჩნდნენ აქ უმამულო გლეხები, რომელთაც გაიგეს რა მოხსენებული ამბავი, იწყეს თხოვნა, რომ ეს თავისუფალი მამულები მიეცესთ მათ ძიების ნადელად და, განსაკვიფრებლათ ყოველთა, მათს თხოვნას არ აკმაყოფილებს სახელმწიფო ქონების სამმართველო და მეცადინეობა მათი, ვინც სცხოვრებენ ამ მამულებზე უყურადღებოდ შთება.

საკმაოა ითქვას აქ ისა, რომ მკვლელის ბაკურაძის მამული მიუცია თ ვილაც არჯავანიძისათვის, რომელსაც გამოუცხადებია იმ ბაკურაძისათვის, რომ ან იშოვოს მაგიერი მამული მისს სოფელში (არჯავანიძეაცხუთელია), ან გადაეცალოს

მამულიდან. ადგილი წარმოადგენია—თუ რა ნაირად იმოქმედებდა ბაკურაძეზე ეს ამბავი. მაგრამ სანამ მისს ეზოში სხლის კარის წინ არ დაირახა მუშა, ომელიც ხალდა მისს ეზეს, ითქინა და ძამინ კი ჩაიდინა ის, რაც ვსთქვი...

ვინ არ იცი, რომ აქაურს გლეხ კაცობაში სიხარბეს და მეშურნეობას ჰბადებს სიმცირე ადგილ-მამულისა. საბრალო მოკლულმა ის არ განჭრიტა, რომ ეჯავრებოდა მისს ძმას სამოსახლოს წართმევა; მან მოიცვალა არჯავანიძისაგან ძმის სამოსახლო და თავისი სულიც შესწირა.

ბევრია აქ ისრეთები, რომელთაც გამოცხადებული აქვსთ ან დასტოვონ თავისი საცხოვრებელი და ან საზოგადო ეაჭრობაში ჩაიტოვონ ისრევ იჯარას ქვეშ.

ბავიგე, რომ აქაურს უეზდის უფროსს, ორი თუ სამის წლის წინეთ ამისა, შეუტანია თავისი ჰაზრი, სადაც ჯერ იყო, რომ აღნიშნული მამულები მისცემოდათ მათ, ვინც ზედ სახლობენ, რადგან მათ სხვა არა აქვსთ რა და გარდასახადს იმოდენათ იხდიან, რაოდენსაც სხვა სახელმწიფო გლეხები იხდიან, ან მიეყიდათ მათთვისავე ფასად; მაგრამ ჯერ არაფერი განკარგულება ისმის არსაიდამ.

ეს გარემოება მოითხოვს განსაკუთრებითს ყურადღებას მმართებლობისას.

ძრამაგელი

უკანასკნელი ფოჩტა

ერთს ინგლისურს გაზეთში დაბეჭდილია ერთი ამბავი, რომელიც სულ სხვა ნაირად ხსნის იმ მხნეობასა და თავის სიტყვაზე სიმაგრეს, რომელიც ამ უკანასკნელ დროს გამოიჩინა ოსმალეთმა. ეს ამბავი არის შემდეგი:

„თუმცა ოსმალეთს გადაწყვეტილი ჰქონდა, რომ უარი ეთქვა ლონდონის პროტოკოლზე, მაგრამ ამ გადაწყვეტილებაზე კიდევ უფრო მტკიცედ დაიყენა ის ბერმანი სტამბოლელ ელჩმა. ძალად დასაჯერებელი კია, მაგრამ ნამდვილად ამბობენ და ეს ამბავი მე [illegible] ორი [illegible], რომ ბ[illegible] კანცლერმა [illegible] ბ[illegible] ოსმალეთთან, [illegible] ყ[illegible] ოსმალეთზე და წინადადებაზე [illegible] ეთ[illegible] რ[illegible] ეთ.“

— ოდესიდამ მოლებული ტელეგრამმა გვაცნობებს, რომ ინგლისს განზრახვა აქვსო, რომ თუ რუსეთსა და ოსმალეთშუა ბრძოლა ატყდაო, სტამბოლს გარდა, ის ქანდიის ძელძულსაც დაიჭერს თავის ჯარებითაო.

— მფარველობა რუ ეთის ქვეშევრდომთა, რომელნიც ამჟამად სტამბოლს და საზოგადოთ ოსმალეთის იმპერიაში ცხოვრებენ, ომიანობის გამო, ბერმანიის ელჩსა და კონსულებს ექნებათ მიდობილი, რადგან რუსეთის ელჩი და ყველა კონსულები გამოვლენ ოსმალეთიდამ.

— ავსტრიის ხომალდებს გადმოჰყავთ ეგვიპტეს ჯარები, რომელთაც რუსეთის წინააღმდეგ უნდა იმოქმედონ.

თფილისის სამკურნალო

(4 აპრილის სახსოვრად)

ერევნის მაედანზე, წინამძღვაროვის სახლებში.

ავათმყოფებს მიიღებენ ყოველ დღე, კვირას გარდა, დილის 8 საათიდამ დილისვე 10 საათამდინ.

ორშაბათს: ექიმი მინკიევიჩი—ხირურგიულ ავათმყოფობისათვის, ბარალევიჩი და ლისიციკი—შინაგანი ავათმყოფობისათვის.

სამშაბათს: ვერმიშევი და მარკაროვი—შინაგანი ავათმყოფობისათვის, თამამშევი—თვალის ექიმი.

ოთხშაბათს: ლისიცევი—შიაგანი-ავათმყოფ., ჭიუჩარიანცი—ვენერიული ავათმყოფობისათვის.

ხუთშაბათს: ვერმიშევი შინაგან ავათმყოფობისათვის.

პარასკევს: ლისიცევი და ასატუროვი—შინაგანი ავათმყოფობისათვის და მინკევიჩი—ხირგიულისთვის.

შაბათს: ვერმიშევი და მარკაროვი—შინაგანი ავაფმყოფი. ჭიუჩარიანცი—ყურის და ხირურგიულ ავათმყოფობისათვის და თამამშევი—თვალის ავათმყოფობისა.

კავკასიის საპეგიო ინტიტუტის

მშობიარე ქალები მიიღებიან ყოველთვის დღე და ღამე, ფასი დღეში 50 კაპ., ღარიბები უფასოთ მიიღებიან.

ცალკე ოთახების ქირა თვეში 30—50 მანეთამდის არის.

მიღება ავათმყოფი ქალებისა და ყმაწვილებისა.

ქალ ავათმყოფობისა ავის:

ყოველ დღე, კვირას გარდა, 10 საათიდამ 11 მინ—დოქტორი ალბანოვი.

ოთხშაბათობითა და შაბათობით 12 საათიდამ 1-მდინ—დოქტორი რემერტი.

სამშაბათობით და შაბათობით 11-დამ 12-მდინ—დოქტორი ალბანუსი.

საყმაწვილო ავათმყოფობისთვის.

ხუთშაბათობით 11 საათიდამ 12-მდინ და კვირაობით 10-დამ 11-მდი—დოქტორი შაკოვი.

შაბათობით 12 საათზე რჩევაა დოქტორებისა: რემერტის, ალბანუსის და ანანოვის.

ინსტიტუტთან ახლად გაიხსნა განყოფილება, რომელშიაც საქალებო ავათმყოფობას არჩენენ. ამ განყოფილების საზოგადო ოთახში ავათმყოფთა უნდა აძლიონ დღეში—50 კაპ. ცალკე ოთახებში კი დღეში—1 მან.

განცხადებანი

მეიჯარადრე ქალაქის ცხენეგის გადასახადისა თფილისის მეორე გილდიის ვაჭარი ხეჩო აბაზის ძე აბაზოვი

ამით აცხადებს საყოველთაოთ, რომ ვისაც თავის საკუთარის საჭიროებისათვის ჰყავთ ეკიპაჟის ცხენები, აგრეთვე საბიჟრო ფაეტონებისა და დროშკების ცხენები და ტვირთის გადატანისათვის, უნდა შემოიტანონ ჩემს კანტორაში გადასახადი, იმ კანტრაქტის ძალით, რომელითაც თფილისი ქალაქის ბამგეობა შემეკრა მე ამ თებერვლის 11-ს სამის წლის ვადით, ე. ი. ამ 1877 წლის 1 იანვრიდამ ვიდრე 1880 წ. 1 იანვრამდე.

ჩემი კანტორა იმყოფება მე-6 უჩაშტკაში, 1 განყოფილებაში თავად ბებუთოვის სახლებში, თათრის მაედანზე, სადაც ჩემგნთ დაყენებულის, პირისაგან (პოვერენისაგან) მიიღებს ფულების შემოტანის კვიტანციას ჩემ ხელმოწერილს. ჩემი კანტორა გახსნილია დილის 8 საათიდამ საღამოს 5 საათამდინ

LA VELOUTINE
(ველუტინი)

ერთნაირი ბრინჯის პუდრი (უმარილი), ბისმუტით გაკეთებული.

ინეთი ზედმოქმედება აქვს ადამიანის ხორცის კანზე, რომ ალბობს და ახალგაზდა ადამიანის კანს დაამსგავსებს.

კანს ეკერება და არა სჩანს.

შ. ფაი—გამომგონი

pommade satin
(ატლასის პომადა)

ხელების კანის რბილად შესანახავად; ზამთარში არ დაუკდება ხელის კანი, ეს ამ პომადას ხმარობს.

9, Rue de la Paix, Paris

156—120

ისყიდება ახალი წიგნი

მეფე ლირი

ტრაგედია ვ. შექსპირისა

ინგლისურიდამ გადმოლებული

ი. მაჩაბელის და ილ. ჭავჭავაძეს მიერ

ფასი 60 კოპ.

ისყიდება:

ქალაქს, ვართანოვის და ბრიქნეროვის წიგნის მაღაზიაში და „ივერიის“ რედაქციაში,
ქუთაისს, ანტონ ლორთქიფანიძის ბიბლიოთეკაში,
გორ, ფირნალოზ ნათიევისა,
ახალციხეს. ალექსეევ—მე ხიდვრის (მიროვოი პოსრედნიკ)
ლექსნი ოსეფ ი თ. ნ. ბარათაშვილისაგან, ფასი 20 კოპ.
ზ ნ ანტონოვის თხზულებანი, — — — — ფასი 1 მან.
ქართული ანდაზები — — — — — — — — 10 კოპ.

რკ. გზა.	ილ.		საღამ.		II კ.		III კ.	
თფილისი	9	21	4	54				
მცხეთა	10	11	—	—		68		38
გორი	11	58	8	41	2	40	1	23
ხაშური	1	29	11	10	3	92	2	18
ბეჟათუბანი	—	—			4	42	2	46
ყვირილა	5	49			5	81	3	23
ქუთაისი	6	47			6	75	3	75
სამტრედია	7	41			7	73	4	29
ახ.-სენაკი	—	—			8	57	4	76
ფოთი	9	40			9	75	5	42
ფოთი	9	13						
ახ.-სენაკი	—	—			1	18	-	66
სამტრედია	11	16			2	6	1	14
ქუთაისი	12	13			3	4	1	69
ყვირილა	1	18			3	98	2	21
ბეჟათუბანი	—	—	ღამე		5	33	2	96
ხაშური	5	39	1	6	5	84	3	24
გორი	7	5	3	6	7	36	4	9
მცხეთა	8	50			9	8	5	4
თფილისი	9	31	7	24	9	75	5	42

ცეცხლის ბუმბები

ა) ფოთიდამ მიდის:

ოდესისკენ—ხუთშაბათს დილით.
სტამბოლს—კვიოაობით, დილას.

ბ) ოდესიდამ:

ფოთისკენ—ხუთშაბ., ნასად. 3 საათ.
სტამბოლს—ოთხშ. ბათს, შუადღეზე

ფოთიდამ:	I		II		III	
სიხუმამდი	4	„	3	„	1	„
ქერჩამდი	20	50	15	50	5	„
ტაგანროგ.	34	„	27	„	8	60
ოდესამდი.	38	„	30	„	9	60

ტელეგრაფი

	მ.	კაპ
ოცი სიტყვა თფილისიდამ:		
ქუთაისს, ფოთს	1	—
ბორს, დუშეთს, სილნახს		50
როსტოვს ოდესას მოსკოვს	2	—
პეტერბურგს, ვარშავას	2	—
ოსმალეთში, შვეიცარიაში	3	—
იტალიაში და საფრანგეთში.	3	50
ინგლისში.	3	75

ფოშტა

ა) თფილისიდამ:

სამზღვარ გარეთ, ქუთაისს, რუსეთს—ყოველ დღე კვირას გარდა. ზუგდიდ. ოთხშ., ოზურგეთს—პარასკ და ორშაბ. ბაქოს—ორშ. სამშაბ. და შაბ. ახალციხეს—სამშ. და შაბ.

ბ) ქუთაისიდამ:

თფილისისა და ფოთისაკენ—ყოველ დღე, კვირას გარდა. ოზურგეთს—ორშ. და პარასკ. ზუგდიდს—ოთხშაბ.

გ) ბორიდამ.

ყოველგან ყოველ დღე, კვირას გარდა.

დ) ფოთიდამ:

ყოველგან ყოველ დღე, კვირას გარდა.

წიგნის გაგზავნა რუსეთში და სამზღვარ გარეთ:	კაპ
ლია წიგნის	4
დაბეჭდილის (სამი მისხალი)	8

ბირჟა

	მან.	კაპ
პეტერბურგი, 3 აპრილს		
ერთი მანეთი ლირს:		
ლონდონში $3^1/_2$ პენსი.	—	84
პარიჟში 290 სანტიმი.	—	89
ესკონტი (სარგებლისფასი)	$7^1/_2$	—
ბანკის ბილეთი 5%	96	50
მოგებიანი (პირველისსესხი)	196	25
მოგებიანი (მეორე ხესხი)	192	25
ბირაოს ფურცლები:		
თფილ. საახნ. ბანკისა.		—
ხერსონის ბანკის ($5^1/_2$)	84	32
მოსკოვის (5%). . .	81	50
აქციები:		
ოდესის სავაჭრო ბანკის	157	—
ფოთი-თფილ. რკინ. გზის	—	—
შაიზღვის ცეცხ. გემების	497	—
კავკაზის და მერკურის.	206	—
პირვ. საზღვევ. საზოგ.	727	50
პეტერბ. საზღვევ. საზ.	235	50
მოსკოვის საზღვევ. საზ.	269	—

მაზანდა

	მან.	კაპ
თფილისი, 9 აპრილს		
პური შორაგალის ფუთ.	1	80
ქერი ფუთი.	—	95
ბამბა ერევნისა, ფუთი.	5	60
—ამერიკისა, ფუთი.	6	20
ბაპენტილი ბამბა ფუ.	7	—
მატყლი თუშური ფ.	6	70
—თარაქამისა ფუ.	4	—
აბრეშუმი ნუხური სტ.	3	—
ქონი, ფუთი.	4	—
ქონის სანთელი ფუთი.	5	—
სტეარინის სანთელი, ფ.	11	60
ხორცი ძროხისა, ლიტ.	—	90
—ცხვრისა, ლიტრა.	—	90
სპირტი, ვედრო.	8	—
შაქარი, ბროც. ფუთი	8	50
—ფხვნილი ფუთი	5	40
ყავა გრგვალი, ფუთი	20	—
ზეთი ქუნჯუთისა ფუ.	5	30
ოქრო $^1/_2$ იმპერიალი.	6	63

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 13 Апрѣля 1877 г. Типографія Меликова

გამომცემელი ს. მელიქიშვილი რედაქტორი ს. მესხი.